

E-MONEY IN THE WORLD, VALIDITY AND STRUCTURE OF THE E-MONEY COMPANIES IN TURKEY

Hayri Mustafa KOÇ*
Hamza AKKAYA†

ELEKTRONİK PARANIN DÜNYADA, TÜRKİYE'DE GEÇERLİLİĞİ VE TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK PARA ŞİRKETLERİNİN YAPISI

Özet

1861 yılında Amerika'da kurulmuş olan bir telefon hattı, ortaya çıkan ihtiyaç için Western Union olarak kullanılmaya başlanmış ve 10 yıl içerisinde telgraf üzerinden ilk fon transferi yapılmıştır. Böylece elektronik para kavramının kullanımı başlamıştır.

Elektronik ödeme araçlarından biri olan "elektronik para" birçok ülkede merkez bankası ve diğer otoriteler için nakit paranın yerini alma potansiyeli bulunan bir ödeme aracı olarak görülmektedir.

Merkez bankasının para politikalarını etkilediği söylenmektedir. T.C Merkez Bankası bu durumu 2013 yılında çıkartılan 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymetler Mutabakat Sitemleri, ödeme hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları hakkındaki kanun ile bir takım önlemler almıştır.

Elektronik Para: Arz edenin sorumlu olduğu, elektronik bir alet ile muhafazası sağlanan ve kullanıcılar tarafından kabul edilen parasal değerlerin ifade edilmesidir.

E-Paranın döngüsüne baktığımızda

1. Elektronik Parayı Üreten Kurum
2. Elektronik Ortam
3. Elektronik Paranın Dağılım Kanalları
4. Elektronik Paranın kabul gördüğü kurum
5. Elektronik Paranın Toplama Kanalları
6. Elektronik Paranın Kullanıldığı Otoritelere Dağılımı

6493 sayılı kanunda elektronik Para; İhraç eden kuruluş tarafından fon karşılığı kabul edilen, ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından ödeme aracı olarak kabul edilen parasal bir değerdir.

Bu tanıma göre elektronik paranın bir kurum tarafından ihraç edilmesi ve bu ihracın kanunen belirtilen şartlara göre yapılması gerekmektedir. Bu şekle uymayan ve sanal ortamda talebi olan paraların üreticileri belli olmadığından elektronik para kapsamı içerisinde kabul edilmemektedir.

Bu çalışmada iki husus üzerinde durulacaktır.

1. Elektronik paranın kullanımı ve dolaşımı
2. E-Paranın merkez bankası tarafından denetimi ve kontrolü

Elektronik para günümüzde birçok alanda ödeme aracı olarak kullanılmaktadır. Bugün bireysel olarak kullandığımız banka kartları, Kredi Kartları, Elektronik ortamda internet üzerinde yaptığımız fatura ödemeleri, aidat ödemeleri, kredi ödemeleri veya internet üzerinden yapılan

*Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İşletme Yönetimi, İstanbul/Halkalı, hayrimustafa1233@hotmail.com

†Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İşletme Yönetimi, İstanbul/Halkalı, hamza.akkaya@kuveytturk.com.tr

fon transferleri, ATM'ler den yapılan ödemelerdir. Elektronik ortamda yapılan fon hareketleri elektronik para özelliği taşımaktadır. Çalışmamız bu elektronik para hareketlerinin işleyişi ve Türkiye'de yetki verilen e-para kuruluşlarının işleyişi hakkında olacaktır.

6493 Sayılı Ödeme ve Menkul Kıymetler Mutabakat Sistemleri Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkındaki Kanun ile Yapılan Sıralamalar Aşağıdaki Şekilde Özetlenmiştir.

Kanun 43 Madde ve 8 bölümden oluşmaktadır.

1. Bölüm : Amaç, Kapsam ve Tanımlamalar
2. Bölüm : Sistem
3. Bölüm : Transfer Emri, Netleştirme ve Teminatlar ile Sistemlerin Belirlenmesi
4. Bölüm : Ödeme Hizmetleri ve Ödeme Kuruluşları
5. Bölüm : Elektronik Para Kuruluşları İle Elektronik Para İhracı
6. Bölüm : Diğer Hükümler
7. Bölüm : Yaptırımlar, Soruşturma ve Kovuşturma Usulü
8. Bölüm : Geçici ve Son Hükümlerden Oluşmaktadır

Yönetmelik ise 6 Kısımdan Oluşmaktadır.

1. Kısım :Genel Hükümler
 1. Bölüm :Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlamalar
 2. Bölüm :Dolaylı Pay Sahipliliği
2. Kısım :Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para
 1. Bölüm :Ödeme Hizmetleri
 2. Bölüm :Elektronik Para
3. Kısım :Kuruluşlar
 1. Bölüm : İzne Tabi İşlemler
 2. Bölüm :Kuruluşların Yapamayacakları İş ve İşlemler
 3. Bölüm :Şube, Temsilci, Dış Hizmet Alımı ve Bildirimler
 4. Bölüm :Kurumsal Yönetim
 5. Bölüm :Öz Kaynaklar
 6. Bölüm :Fonların Korunması
4. Kısım :Sözleşme ve Tarafların Hak ve Yükümlülükleri
 1. Bölüm :Tek Seferlik Ödeme İşlemi
 2. Bölüm :Çerçeve Sözleşmesi
 3. Bölüm :Ortak Hükümler
 4. Bölüm :Tarafların Hak ve Yükümlülükleri
5. Kısım :Ödeme
 1. Bölüm :Ödeme Emri ve Ödeme Tutarı
 2. Bölüm :Ödeme Hizmeti Sağlayıcısının Sorumluluğu
 3. Bölüm :Muafiyetler

6. Kısım _____ :Son Hükümler

1. Bölüm _____ :Çeşitli ve Son Hükümler

Bu kanun ile elektronik paranın elektronik ortamda üretiminden dağılımına, toplanmasına, elektronik ortamdan paraya dönüşmesine kadar tüm hareketleri ile elektronik para kuruluşunun, kuruluşundan feshine kadar tüm faaliyetleri kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

6493 Sayılı kanunun cezai müeyyideleri oldukça ağır ve suç teşkil edecek herhangi bir oluşumun gerçekleşmemesi için caydırıcı nitelik taşımaktadır.

Elektronik Para şirketleri ile ödeme şirketlerinin yapısına bakıldığında özellikle elektronik para üreten şirketlerinin, Elektronik ortamda para üretebilen bu parayı kabul eden müşteriler veya kullanıcılar ile paraya çevirip piyasadan toplayabilen bir kurum olarak çalışmakta olup denetimi ve kontrolü zordur.

Bunların yanı sıra birde e-para kapsamında işleyen kripto paralar piyasalarda dolaşmaktadır.

Peki kripto para nedir?

Sanal ortamda alınıp satılan herhangi bir merkez bankası veya Ülkesi olmayan talebe göre değeri artan bir para birimidir. Bu paralardan en kıymetli olanları aşağıda verildiği gibidir.

1-Bitcoin

2-Ethereum

3-Ripple

4-Lota

5-Dash

6-Litecoin

7-Zcash

Bitcoin;

Kripto paraların adı gün geçtikçe daha fazla duyulmaya başlandı. Bunda rekor üstüne rekor kıran Bitcoin'in payı büyük. Peki Bitcoin gibi başka para birimleri var mı?

Bitcoin'in 58 bin lira civarına gelmesi ilgiyi diğer paralara da çekti. Business Insider isimli gazete bir araştırma yaptı ve piyasa değeri 5 milyar doların üstünde olan Bitcoin'in rakiplerini yazdı.

Ethereum;

Bitcoin gibi blok zincir (blockchain) teknolojisi ile geliştirilen Ethereum, 2014 yılında dijital para biriminin daha da merkezîyetçilikten uzaklaştırılması için Vitalik Buterin tarafından yaratıldı.

Etherum açık bir merkezi olmayan yazılım platformu, para transferi ücretlerini ödemek ve bu işlemleri gerçekleştirmek için kullanılıyor.

22 Şubat 2018 itibariyle 862 dolardan işlem görüyor.

Ripple;

Daha önce bitcoin geliştiricileri tarafından 2012 yılında California'da kullanıma açılan Ripple, New York Times'in alıntılıdığı bazı uzmanlara göre Bitcoin'in en olası halefi.

Birçok banka tarafından daha şimdiden ödeme ve para gönderme sistemi olarak kullanılıyor.

Diğerlerinin aksine Ripple bankalar olmadan bir şey ifade etmiyor. Yani bankalar tarafından da kabul görmüş.

22 Şubat 2018 itibariyle 1.02 dolardan işlem görüyor.

Lota

IOTA, kalabalık dijital para birimi sahasının yeni oyuncusu.

Blok zincir ağına dayanmayan IOTA, Tangle adını taşıyan alternatif bir dağıtımçı hesap sistemine dayanıyor.

Microsoft, Fujitsu ve diğer başka şirketlerle işbirliği yapan bu yeni dijital para birimi, 'nesnelerin interneti' alanında kendini ilk piyasa alanı olarak tanımlıyor.

IOTA diğerlerinden biraz daha farklı bir para birimi çünkü ne madencisi var ne de işlem ücreti. İnternete bağlı olmadan da işlem gerçekleştirilebiliyor.

Dash;22 Şubat 2018 itibariyle 1.69 dolardan işlem görüyor.

Dash bu isme kavuşmadan önce Ocak 2014'te XCoin (XCO), ardından Darkcoin, en son olarak da 'dijital para'dan (digital coin) esinlenerek Dash ismiyle piyasaya çıktı.

Dash, rakiplerinden gizliliğe önem vermesi ve para transferlerini anonimleştirilmesiyle ayrılıyor.

10 Ocak 2018 itibariyle 675 dolardan işlem görüyor.

Litecoin;

Bir Google çalışanının eseri olan Litecoin, bitcoinin altın rengine nazaran gümüş olarak betimleniyor. Bunun sebebi daha daha ucuz ve daha erişilebilir bir seçenek olması.

2011 yılında Bitcoin'den daha hızlı işlem gerçekleştiren bir sistem ile kuruldu

22 Şubat 2018 itibariyle 216 dolardan işlem görüyor.

Zcash;

Bu paralar arasında en gizli olanı. Sıfır Bilgi prensibiyle hareket ediyor. Ve daha çok gizli kalmak isteyen kişiler tarafından kullanılıyor. 22 Şubat 2018 itibariyle 440 dolardan işlem görüyor.

Çalışmamızda Türkiye de faaliyet gösteren 1 veya 2 elektronik para firmasının işleyişi ele alınacak ve bu firmaların kanun çerçevesinde faaliyet gösterip göstermedikleri incelenmektedir.